Místo vývozu živých zvířat export masa

Zvyšování počtu masného skotu nelze do budoucna očekávat. Odbyt zvířat určených na výkrm stále pokulhává. Česká republika se v chovu skotu výrazně orientuje na export, což při vývozu živého skotu a zásahu pandemie koronaviru se ukázalo jako nebezpečné. Chovatelům by proto pomohlo, kdyby se ČR více orientovala na zpracování masa a jeho export, protože po něm je poptávka ve světě stabilní. Uvedl to v následujícím rozhovoru ředitel Českého svazu chovatelů masného skotu Kamil Malát, DiS.

Kamil Malát, DiS., ředitel Českého svazu chovatelů masného skotu. Foto archiv ČSCHMS

• Pokračuje pokles stavů masných jalovic a naopak růst počtu býků (bez ohledu na plemennou příslušnost) u chovatelů masného skotu? Co z tohoto vývoje vyplývá?

I prosincová data, a také nejčerstvější údaje z ledna 2021 ukazují, že pokles pokračuje. Stavy masných krav, respektive krav bez tržní produkce mléka (BTPM), sice stoupají, ale spíše už kosmeticky. Několikatisícové nárůsty, kterých jsme byli svědky před několika lety, jsou historií. Zdá se, že 225 tisíc krav BTPM je strop, kterého jsme schopni dosáhnout.

Horší ale je, že už čtvrtým rokem klesají počty nedojených jalovic – tedy další generace. To značí, že do budoucna určitě nemůžeme očekávat navyšování počtů masného skotu. Naopak býků je meziročně více, takže to, co jsme avizovali na konci loňského roku, tedy to, že se nedaří prodávat a výkrmová zvířata se u nás hromadí, stále platí.

• Jak se vyvíjí export plemenného, zástavového a jatečného skotu. Do jakých zemí vývoz směřuje?

Česká republika je v chovu skotu výrazně exportně orientována. Kupci pochopitelně chtějí zvířata před nákupem vidět a vybrat si je. U plemenného skotu to platí dvojnásob. To v loňském roce nebylo možné, což výrazně prodeje znesnadňovalo. Vývozy plemenných jalovic se proto prudce propadly, u některých plemen se skoro úplně zastavily.

Nyní je situace ohledně cestování snad ještě horší, ale pro chovatele masného skotu je nyní období telení a moc by se toho proto aktuálně neprodávalo ani v normálních letech. Uvidíme, jak bude situace na trhu vypadat na podzim.

• Zasáhla do exportu živého skotu pandemie koronaviru? Nebo se spíše negativně projevila vládní opatření v odbytu hovězího masa?

Zasáhla velmi výrazně. V případě živého skotu jsem na to z větší části odpověděl již u předchozí otázky. Problémy však měli a stále mají i ti chovatelé, kteří mají produkci dotaženu do koncovky a nabízejí kvalitní zpracované hovězí maso do restaurací a dalších stravovacích zařízení. Ti tvrdě narazili a museli rychle hledat nové možnosti odbytu, což nebylo pochopitelně vůbec snadné. Nad vodou je drží aspoň poptávka po mase přímo od spotřebitelů, která naštěstí neklesá.

• Ohrožují české chovatele masného skotu dovozy hovězího masa do ČR?

Mnohé obchodní dohody, které nedávno uzavřela s různými třetími zeměmi Evropská unie, ještě nebyly formálně ratifikovány a fakticky se tedy ještě podle nich obchody nerealizují. Obavy ale pochopitelně máme, jakkoli jsme chlácholeni ze všech stran, že to nijak nepocítíme a že není třeba mít obavy, protože jde o malé množství, které se na trhu »ztratí«.

My si to nemyslíme, už jen z důvodu, že český spotřebitel je na cenu hodně citlivý a původ zboží při jeho nákupním chování až takovou roli nehraje. Takže obavy máme zejména v případě dohody se zeměmi Mercosur, kde je pracovní síla a cena vstupů neporovnatelně nižší než u nás, a mohou tak maso nabízet v jiné cenové relaci.

• Chovatelé masného skotu vnímají odvětví komodity hovězí maso jako ohrožené a vyhlídky do budoucna mají spíše pesimistické. Proto Český svaz chovatelů masného skotu spolu s nevládními zemědělskými organizacemi adresoval dopis ministerstvu zemědělství, kde se upozorňovalo na znepokojivý vývoj na domácím trhu. Čím by mohlo ministerstvo podle svazu přispět ke zvýšení exportu hovězího masa?

Vysoká závislost chovatelů masného skotu na vývozu, zejména v podobě zástavového skotu, při loňských problémech s odbytem v plné nahotě ukázala, jak je tento stav nebezpečný. Již několik let se snažíme přesvědčit státní správu, abychom se jako republika více orientovali na zpracování masa a jeho vývoz, protože po něm je poptávka ve světě stabilní a vlivem sílící kupní síly v Asii spíše narůstá. Ministerstvo zemědělství však v této věci vyčkává na konkrétní zájem zpracovatelských podniků a teprve pak je připraveno konat. Jde ale o mnohaleté vyjednávání a s tímto přístupem může být pozdě.

Proto chceme, aby státní správa byla v této věci více nápomocna a řešila tyto věci s předstihem, protože jinak nejsme schopni v ostrém konkurenčním prostředí obstát, protože vždy budeme o krok pozadu.

S tím souvisí i podpora výkrmu. V této oblasti ministerstvo sice nějaké podpory (na welfare výkrmu) připravuje, ale pokud nebude dobře fungovat celá výrobní vertikála, nic se nezmění. Právě u zpracovatelských podniků vidíme velké rezervy, zejména pak v ochotě orientovat se více na kvalitu a prodeje i mimo ČR. Vzhledem k tomu, že se k našemu dopisu (který je ke stažení na našem webu) připojily všechny zemědělské velké nevládní organizace, je zřejmé, že s tímto názorem nejsme osamoceni.

Celá problematika je příliš složitá a léta neřešená, takže čekat, že se to podaří změnit během pár měsíců, by bylo dosti naivní. Jde o běh na dlouhou trať, ale bez spolupráce všech zainteresovaných se věci nepohnou kýženým směrem. Ministerstvo zatím sehrává roli jakéhosi prostředníka mezi chovateli a zpracovateli.

Loňský rok plně ukázal, že hovězí maso, respektive masný skot, je právem považováno za ohroženou komoditu a jeho podpora je i pro mimoprodukční funkce chovu pastevního skotu naprosto zásadní.

• Vyšší ceny hovězího masa dané náklady na ně snižuje jeho odbyt. Jak se ceny vyvíjejí na domácím a evropském trhu?

Výkupní ceny skotu se propadly v celé Evropě, ale ne tak výrazně jako u nás. V čem je ale největší rozdíl, je to, jak rychle se zotavovaly. Zatímco v zemích západní Evropy jsou prakticky zpátky na hodnotách před covidem, u nás tomu tak není.

• Do zahájení nové společné zemědělské politiky (SZP) zbývá ještě dost měsíců, přesto již některé ekologické plány EU naznačují plánované změny. Ze studie, kterou zadal Evropský parlament, vyplývá, že cílů SZP nelze dosáhnout bez snížení počtu hospodářských zvířat. Jak chovatelé masného skotu vnímají tuto orientaci a připravují se už na ni?

Ambiciózní cíle EU v podobě uhlíkové neutrality samozřejmě mají zásadní dopad i do podoby nových pravidel připravované SZP. I my musíme počítat s tím, že se v našem oboru projeví. Ale pastevní chov masného skotu má z celé škály nejrůznějších druhů hospodářských zvířat nejblíže k přírodě, takže by dopady teoreticky měly u nás být nejnižší.

Mnoho chovatelů již dnes chová skot v režimu ekologicky šetrného hospodaření, podíl používání antimikrobik je také v porovnání s jinými druhy zdaleka nejnižší, takže hlavní priority nové SZP jsou již dnes v našem oboru z větší části naplňovány.

Pevně věřím, že si ti, kteří nová pravidla budou odsouhlasovat, uvědomí i pozitivní roli chovu skotu. Ačkoli je skotu neprávem stále přisuzována hlavně negativní role, tak se konečně více začíná hovořit i o pozitivních aspektech.

Nechci se pouštět na tenký led, ale domnívám se, že si stále málo lidí uvědomuje, že ukládání uhlíku zpět přes půdu prostřednictvím extenzivního chovu pastevně odchovávaného skotu je nejrychlejší a nejlevnější prostředek k zabránění diverzifikace a nárůstu globální teploty. Možná by to chtělo při uvažování více selského rozumu a vše by bylo o něco jednodušší.

• Jaké dotace z národních a evropských zdrojů může chovatel využít v roce 2021? Jakých kategorií skotu se týkají a co je předmětem dotace, kolik způsobilých výdajů dotace pokrývají? Jaká dotační politika se uplatňuje vůči farmářům hospodařícím v méně příznivých oblastech (ANC)? Kolik činí podpora z celkových příjmů farmy?

Dotační oblast je natolik složitá, že není možné na pár řádcích komplexně popsat všechny typy podpor. Dotace se liší podle výrobního zaměření, podle oblasti, kde se chov nachází, v případě ANC podpor i podle zatížení atd. Nedá se tedy jednoduše plošně říci, jaký mají podíl na celkovém hospodářském výsledku. Obecně je ale závislost zemědělců na podporách vysoká. To ale není jejich vina. Ceny potravin v obchodech neodpovídají skutečným nákladům a ty jsou pak zemědělcům částečně kompenzovány formou nejrůznějších subvencí.

Dotace jsou ale až na VCS platby odpojeny od produkce. Je třeba si uvědomit, že jsou to právě zemědělci, kteří se o krajinu starají a udržují ji v kulturním stavu. Mnohdy jsou i kritizováni, občas i oprávněně, že vlivem jejich průmyslového hospodaření dochází k úbytku biodiverzity a podobně.

To ale není případ chovatelů masného skotu. Ti naopak hospodaří v souladu s přírodou, a přestože asi jen polovina z nich je zapojena do systému ekologického zemědělství, tak téměř všichni se ve svém hospodaření chovají k přírodě citlivě, a to i ti, kteří nejsou oficiálně certifikováni jako »bio«. V ekologii nejsou hlavně proto, že se jim nechce podstupovat další byrokracii a kontroly s tím spojené, ale jinak principy ekologického hospodaření plní.

• Kvalita hovězího masa souvisí i s jakostí objemných krmiv, tedy pícnin, senáže anebo siláže. Zvláště v horských či podhorských oblastech, označovaných jako ANC, převažuje pastevní výkrm závislý na objemných krmivech, také v ekologických chovech. Pro které kategorie skotu a plemena je pastevní výkrm vhodný?

Objemná krmiva jsou v chovu masného skotu alfou a omegou. Koncentrovaná krmiva na bázi zrnin jsou v drtivé většině zkrmována pouze telatům na podporu růstu a vývinu, případně jalovicím, a pak zvířatům v konečné fázi výkrmu.

Plemeno gasconne pochází z Francie. Foto Kamil MALÁT

Zvířata plemene aubrac v zimovišti. Foto Kamil MALÁT

Maso ze zvířat z pastevního výkrmu má jinou chuť než z tradičního výkrmu postaveného na kukuřici a dalších obilovinách. Oba systémy mají své zastánce a odpůrce jak z pohledu chuti masa, tak i rentability takového výkrmu a pochopitelně i dopadů na životní prostředí.

Obecně se pastevní výkrm hodí spíše pro méně intenzivní plemena, jsou vykrmována častěji »tradičně« s využitím kukuřičné siláže.

Výkrm skotu je však v ČR dlouhodobě na hranici rentability (část i pod ní), proto každý, kdo se do výkrmu pouští, musí mít dobře zkalkulovány náklady a optimalizovanou krmnou dávku, aby se nedostal do červených čísel. Ten, kdo to neudělá, s výkrmem často rychle končí, nebo ho dotuje z jiných provozů.

• Nevýhodou pastevního výkrmu je závislost na počasí. V době sucha píce nenarůstá do požadovaného objemu. Jak se s tím farmáři vypořádávají, jak nahrazují objemná krmiva nebo z jakých jiných zdrojů je mohou získat? Byl v loňském roce dostatek píce?

Objemná krmiva nahradit ničím nelze. Několik předchozích, na vláhu deficitních let chovatele »vyškolilo« v tom, že si dělají větší zásoby na zimu a horší časy. Když krmivo nebylo, nezbylo, než si ho nakoupit (pokud bylo kde), nebo se zvířat zbavit. Jiné řešení není. Naštěstí loňský rok byl v tomto případě téměř bezproblémový, možná naopak vody v některých částech ČR bylo až moc.

• Lze pomocí pastevního výkrmu střednědobě udržet rentabilitu podniku?

Jak jsem uváděl výše, rentabilita výkrmu, i když ho děláte velmi dobře, je velmi hraniční. Proto se jím také mnoho chovatelů nezabývá a raději vyvážejí zástavová telata. Uvidíme, zda něco změní připravovaná dotace na welfare výkrmu. Pokud ale bude v řádu stokorun, nic moc nevyřeší.

• Jaké systémy chovu skotu mají z hlediska výkrmu, rentability, možnosti využití dotací a dalších v ČR budoucnost? Půjde například o chovy skotu bez tržní produkce mléka, o chovy masného skotu s pastevním výkrmem, ekologické chovy, intenzivní, či extenzivní chovy?

Budoucnost mají všechny chovy, které budou důsledně dbát na co nejlepší zootechnické parametry, jako je vysoká natalita, co nejkratší mezidobí, minimální úhyny, bezproblémová reprodukce, vynikající zdravotní stav a obecně co nejnižší náklady. Pokud chov dosahuje špatných výsledků, má to vždy zásadní negativní vliv na ekonomiku.

Všude tam, kde do farmaření neproudí vůbec žádné dotace (například Austrálie), či jsou velmi omezené, se ukazuje, že chovatelé si pak těchto ukazatelů hledí mnohem více, než pokud jsou chovatelské chyby a s nimi související propad v tržbách sanovány dotacemi, a že pak i podprůměrný chovatel je v zisku. To je špatně. Tím nechci říci, že jsem proti dotacím, ale bylo by dobré, kdyby si farmáři tyto ukazatele více hlídali, protože v tom má mnoho z nich velké rezervy.

Eva KOŘÍNKOVÁ SEIFERTOVÁ, spolupracovnice redakce